

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

*Utenriksministeren
Utviklingsministeren*

Oslo, 13. desember 2023

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:48 S (2023-2024) – representantforslag fra representantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg.

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev av 6. desember 2023, der det bes om Utenriksdepartementets uttalelse til Dokument 8:48 S (2023 – 2024) fra representantene Rasmus Hansson, Une Bastholm og Lan Marie Nguyen Berg om anerkjennelse av Den islamske statens angrep på jesidiene som et folkemord og norsk støtte til rehabilitering av de overlevende ofrene.

Forslag 1 - Stortinget anerkjenner at Den islamske statens angrep på jesidiene utgjør et folkemord.

ISILs brutale handlinger og omfattende overgrep mot jesidiene i Irak og Syria må anses som grove brudd på folkeretten. FNs uavhengige granskningskommisjon for Syria har konstatert at ISIL systematisk og gjennomgående har brutt sine forpliktelser i henhold til internasjonal humanitærrett overfor sivile. I områder der bevegelsen har hatt territoriell kontroll har de systematisk nektet befolkningen grunnleggende rettigheter og friheter. Videre har FN-granskningen dokumentert at bevegelsen har begått drap, tortur, voldtekter, seksuelt slaveri, seksuell vold, tvungen forflytning og andre umenneskelige handlinger som ledd i utbredte og systematiske angrep mot sivilbefolkningen. Granskningen slår fast at disse angrepene utgjør forbrytelser mot menneskeheten. I forbindelse med den væpnede konflikten er det i tillegg konstatert av FNs uavhengige granskningskommisjon for Syria at ISIL har begått krigsforbrytelser, inkludert drap, tortur, gissel-taking, voldtekt og seksuell vold, rekruttering og bruk av barnesoldater, angrep mot beskyttede objekter og en rekke andre grove brudd på internasjonal humanitærrett. Dette utgjør noen av de aller groveste forbrytelser i den internasjonale forbrytelseskatalog.

Norge har ikke tradisjon for å fastslå alvorlige internasjonale forbrytelser gjennom politiske vedtak verken i regjering eller Stortinget. Når det gjelder forbrytelsen folkemord, er dette et rettslig begrep som har en bestemt definisjon i folkeretten.

Definisjonen er nedfelt i folkemordskonvensjonen, som FN vedtok i 1948, og i Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol av 1998. Konvensjonene stiller visse krav til hva som skal til for at noe skal kunne kalles et folkemord. For det første beskriver konvensjonene visse handlinger som må ha funnet sted, rettet mot en bestemt gruppe. I tillegg sier konvensjonene at de som har utført handlingene, må ha hatt til hensikt å «ødelegge» denne gruppen. Det er altså nødvendig å bevise en konkret hensikt, ikke bare handlingene. Det å konstatere en slik strafferettslig hensikt, forutsetter en bevismessig vurdering av den enkelte gjerningspersons forsett. Formelt sett er det domstolene som endelig kan fastslå folkemordhensikt.

Norge uttaler seg derfor på generelt grunnlag ikke om overgrep rettet mot en bestemt gruppe kan ansees som folkemord. Spørsmålet om hvorvidt det foreligger et folkemord bør overlates til domstoler, ikke til politiske myndigheter. Denne prinsipielle linjen har ligget fast under vekslende regjeringer. Når det er sagt vil Norge selvsagt forholde seg til konkrete konklusjoner om internasjonale forbrytelser trukket av domstoler gitt at det har vært gjennomført en objektiv rettsprosess i samsvar med folkeretten.

Forslag 2 - Stortinget ber regjeringen bidra til at Den islamske statens angrep på jesidiene tas opp og behandles av relevante internasjonale organer, med sikte på å få konstatert at angrepene var folkemord.

og

Forslag 3 - Stortinget ber regjeringen delta aktivt i det internasjonale arbeidet for å dokumentere forbrytelsene som ble begått under angrepet på jesidiene i 2014 og sikre straffeforfølgelse av de ansvarlige.

Norge legger stor vekt på at de ansvarlige for overgrep mot den jesidiske befolkningen stilles til ansvar, og har gjennom årene deltatt i og støttet opp om en rekke initiativer for å bidra til dette.

Norge har støttet en rekke internasjonale initiativer for å samle inn og systematisere dokumentasjon om overgrepene, slik at en fremtidig rettsprosess skal kunne ha nødvendig bevismateriale tilgjengelig for en straffeforfølgning.

Norge var i 2017 medforlagsstiller for FNs sikkerhetsrådsresolusjon 2379, som etablerte en uavhengig etterforskningsgruppe som har til hensikt å støtte nasjonale domstoler i å få straffeforfulgt medlemmer av ISIL for forbrytelser begått i Irak (UNITAD). Etterforskningsgruppen skal blant annet innhente og oppbevare bevis for handlinger som kan utgjøre krigsforbrytelser, forbrytelser mot menneskeheten og folkemord.

Som medlem i FNs sikkerhetsråd støttet Norge også opp om UNITADs mandat til å fremme ansvarliggjøring for forbrytelser begått av ISIL. Som leder av sanksjonskomiteen mot ISIL og Al-Qaida arbeidet Norge for at UNITAD skulle bruke sine bevispakker til å foreslå konkrete individer listeført for blant annet handlinger begått mot jesidiene. Dette er også beskrevet i UNITADs rapport til Sikkerhetsrådet fra mai 2023.

Norge har videre gitt økonomisk støtte til den ikke-statlige organisasjonen Commission for International Justice and Accountability (CIJA) som samler bevis blant annet for ISILs overgrep i Irak og Syria. Vi har blant annet gitt øremerket støtte til bevisinnsamling for ISILs overgrep mot religiøse minoriteter i Nord-Irak. På denne måten har Norge bidratt til at fremtidige rettsprosesser har bevismateriale tilgjengelig for straffeforfølgning.

Forslag 4 - Stortinget ber regjeringen styrke jesidienes tilgang til sosial, psykologisk og psykisk rehabilitering samt styrke den internasjonale innsatsen for å spore opp og identifisere over 3 000 savnede jesidiske kvinner, menn og barn.

Norge har siden 2014 arbeidet aktivt for å bekjempe ISIL og stabilisere situasjonen i Irak, inkludert i Sinjar-området, og i det tilstøtende nord-østlige Syria. Norge har vært en stor bidragsyter til stabiliseringsprosjekter og humanitær støtte til begge land, og dette inkluderer støtte til ikke-statlige organisasjoner som blant annet jobber med psykososiale prosjekter og kjønnsbasert vold i den jesidiske befolkningen i Sinjar-området. Norge vil fortsatt være en bidragsyter for stabilisering og rehabilitering i denne delen av Irak.

Forslag 5 - Stortinget ber regjeringen arbeide for å normalisere situasjonen på Sinjar, redusere den militære spenningen og for å legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake.

Norge har over tid vært en stor bidragsyter til stabiliseringsprosjekter og humanitært arbeid i Irak og Syria. Dette inkluderer blant annet støtte til ikke-statlige organisasjoner som jobber med psykososialt arbeid og støtte til ofre for kjønnsbasert vold i den jesidiske befolkningen i Sinjar-området i Irak. Norge er også en deltaker i Den globale anti-ISIL koalisjonen. Norge bidrar med inntil 70 militært personell til Koalisjonens Operation Inherent Resolve (OIR) i Irak, samt med et mindre antall norske stabsoffiserer i NATO Mission Iraq (NMI). Mens OIRs hovedoppdrag er å bekjempe ISIL som militær trussel i Irak, er NMIs oppdrag å yte støtte til og trene opp irakiske statlige styrker, men begge har som mål å bidra til et tryggere Irak hvor irakiske militære og sivile myndigheter har kontroll over eget territorium og kan tilby sikkerhet og grunnleggende tjenester til befolkningen, slik at flyktninger kan vende tilbake. Dette omfatter alle deler av landet, inkludert Sinjar-området.

Forslag 6 - Stortinget ber regjeringen prioritere bosetting av jesidiflyktninger i Norge.

Norges kvote for overføringsflyktninger besluttes årlig i forbindelse med statsbudsjettet. Arbeidet med kvoten for overføringsflyktninger skjer i nært samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger. I prosessen med å ta stilling til kriterier for uttaket av kvoteflyktninger legges det stor vekt på årlige anbefalinger fra høykommissæren om hvilke grupper som bør prioriteres for gjenbosetting. I tillegg til høykommissærens anbefalinger tas det hensyn til

nasjonale forhold, som integreringshensyn. Jesidier er ikke blant flyktninggruppene Norge har prioritert for gjenbosetting. I 2023 var de største gruppene kongolesiske og syriske flyktninger, samt flyktninger evakuert fra Libya.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Espen Barth Eide'.

Espen Barth Eide